

**Ja tu esi ļauns, tad Debesis tev ir atvērtas!
Ja tu esi labs, tad Debesis tev ir slēgtas!**

Viens no, manuprāt, populārākajiem aizspriedumiem vai priekšstatiem par kristiešiem ir apmēram šāds – kristīgs cilvēks ir pelēcīgs, nomākts, pasīvs, bailīgs un glēvs cilvēks, jo tiek nemitīgi iegrožots ar dažādu likumu jeb baušļu palīdzību. Savukārt, mācītāji nemitīgi baras, māca, ko drīkst vai nedrīkst darīt, uzkrauj uz cilvēku pleciem likumu nastu un liek to pacietīgi nest, biedējot ar Dieva dusmām un sodu. No šāda stereotipa raugoties, ‘neticīgie’ ļaudis esot brīvi, drosmīgi, aktīvi un radoši cilvēki, jo tos neierobežo ārēji likumi un ‘pareizi’ uzvedības modeļi. Cilvēki, kas sevi nesaista ar kristīgo baznīcu, ir brīvi no mācītāju despotisma, tiem nav kaunā jāslēpjas no baznīckungu bargā vaiga un bakstīšanas ar pirkstu.

Liekas, ka šāds uzskats par kristiešiem ir radies ne tikai ‘pasaulīgo cilvēku’ galviņās, bet, diemžēl, balstās arī ikdienas novērojumos un realitātē. Ne velti Mārtiņš Lutērs savā rakstā “Par kristīga cilvēka brīvību” (1520), ļoti pamatīgi un dziļi analizē šo problēmu. Kā tad īsti ir, vai kristīgam cilvēkam ir jāpilda baušļi? Bet varbūt tomēr kristietis ir brīvs no jebkādiem likumiem, ir kungs pār visiem baušļiem un viņam nevajag darīt nekādus labus darbus? Vai kristietim ir jāievēro Mozus bauslība, jo kā nekā to ir devis pats Dievs izredzētajai tautai? Bet varbūt kristietim “Mozus ir miris”?

Jau pašā darba sākumā, M. Lutērs divos teikumos formulē paradoksu:

- Kristietis ir brīvs, viņš ir kungs pār visām lietām un nav pakļauts nevienam.
- Kristietis ir padevīgs kalps visās lietās un ir pakļauts ikvienam.

Ikdienas lietojumā paradokss ir kaut kas pretrunīgs un tomēr paties. Mūsu gadījumā, salīdzinot abus teikumus, tie viens otru izslēdz. Nevar taču būt, ka kristietis ir gan kungs, gan kalps. Nevar taču būt, ka kristīgs cilvēks ir gan pilnīgi brīvs no jebkādu likumu ievērošanas, gan pilnīgi pakļauts visiem baušļiem. Tomēr, analizējot un iedziļinoties šajos pretrunīgajos apgalvojumos, M. Lutērs atklāj, ka tie abi ir patiesi un lieliski papildina viens otru.

Cilvēka divas dabas

Lai izskaidrotu šo paradoksu, Lutērs pamatojas uz divdaļīgu cilvēka skatījumu: “Kristīgam cilvēkam ir divas dabas – garīgā un miesīgā. Raugoties dvēselē, saucam to par garīgo, jauno, iekšējo cilvēku; turpretī pēc miesas un asinīm kristietis ir un paliek miesīgais, vecais, ārējais cilvēks”. Iekšējais cilvēks ir vienots ar Dievu, brīvs no jebkādu likumu pildīšanas, līksms un priecīgs Kristus dēļ. Šis jaunais cilvēks ir dievbijīgs, tas ir pestīts un tam pieder Debesis. Savukārt, ārējais cilvēks nedrīkst kļūst bezdarbībā, jo miesa ir jāsavaldā ar darbību. Miesa ir jāvingrina “ar gavēšanu, nomodu, darbiem un mērenu stingrību, lai tā kļūtu paklausīga un līdzīga iekšējam cilvēkam”.

Šāds skatījums uz cilvēka dabu ir diezgan neparasts, jo parasti mēs ikdienā domājam ‘balts vai melns’ kategorijā. Proti, cilvēks ir vai nu labs, vai nu ļauns. Nevar cilvēks vienlaicīgi būt gan labs, gan ļauns. Mums ir jāizšķiras par kādu no variantiem. Esmu dzirdējis pat apgalvojumu, ka šāds Lutēra divdaļīgs skatījums uz cilvēku ir ‘šizofrēnisks’, kaut kas tāds, kas esot saistīts ar personības dubultošanu. Taču šāds

skarbs vērtējums balstās ‘balts vai melns’ domāšanā un ignorē faktu, ka tas ir arī Jaunās Derības skatījums (piemēram, Rom. 6. un 7. nod.; 2. Kor. 4.; Ef. 4.) uz cilvēku.

Esmu patiesi brīvs no visiem likumiem

Galvenais jautājums M. Luteram arvien ir bijis šāds – kā es varu iemantot mūžīgo dzīvošanu, Dieva valstību? Kā es varu būt patīkams Dievam? Jeb, atsaucoties uz mūsu baznīcas 2013. gada lozungu, kā es varu ar mierīgu sirdsapziņu, aiziet prom no šīs ‘pilsētas’? Kā es varu meklēt ‘nākamo’ un nebaidīties no Dieva tiesas? Ievērosim, ka tas nav tikai kāds vecs, 16. gs. jautājums. Jebkurš kristietis, kurš ‘meklē nākamo’ uzstāda šādu dzīvības vai nāves jautājumu.

M. Lutera klasiskā atbilde uz šo jautājumu ir apmēram šāda – Dieva valstība Tev tiek dota Kristus dēļ. Tavi grēki ir piedoti Kristus dēļ. Tava netīrā sirdsapziņa ir nomazgāta Kristus asinīs. Ticot Kristum, Tu esi dievbijīgs, līksms kopā ar Dievu, brīvs no jebkādu baušļu pildīšanas, kungs pār visiem likumiem.

Līdz ar to ticīgajam cilvēkam nevajag nekādus labos darbus, lai kļūtu dievbijīgs un nopelnītu Debesis. “Bet, ja darbi nav vajadzīgi, tad viņš ir atraisīts no visiem baušļiem un likumiem. Bet, ja atraisīts, tad, protams, brīvs. Tā ir kristīga brīvība”, raksta Lutera.

Tādējādi mēs dzirdam, ka M. Lutera mums no 16. gs. sūta ļoti priecīgu vēsti – Tu esi pilnīgi brīvs no jebkādu likumu ievērošanas. Tādējādi, ja kāds Tev saka, ka Tu kļūsi dievbijīgāks un izpelnīsies Dieva labvēlību svētdienās nestrādājot, piektdienās neēdot gaļu, vasarā dodoties svētceļojumā, atsakoties no asinsdesas, regulāri maksājot desmito tiesu, aizlūdzot par cilvēkiem, lasot Bībeli utt., tad vari ar mierīgu sirdsapziņu viņu ‘nosūtīt lasīt bekas’. Tu esi brīvs no jebkādu likumu ievērošanas. Dieva valstība tev tiek dota par brīvu. Punkts!

Taču vai šī priecīgā, atbrīvojošā vēsts nav par radikālu? Vai Lutera nemāca visatļautību? Vai Lutera nedod zaļo gaismu slinkumam, izlaidībai un ļaunumam?

Liela daļa pārpratumu par izlasītajiem rakstiem rodas no tā, ka kāds apgalvojums vai teikums tiek izcelts tik tālu, ka tiek atrauts no konteksta. Taču mūsu gadījumā konteksts nosaka visu. Jā, kristietis ir pilnīgi brīvs no jebkādu baušļu ievērošanas, bet tas, pirmkārt, attiecas tikai uz iekšējo, garīgo cilvēka dabu, otrkārt, tas attiecas tikai uz šo galveno jautājumu – kā es varu iemantot Debesu valstību.

Ilustrācijai piemērs ar mācītāja Roberta Feldmaņa kapakmens uzrakstu – “Kungs, piemini mani Tavā valstībā!” (Lk. 23:42) Tā bija paša mācītāja pirmsnāves vēlme, lai kapakmens tiktu noformēts gan ar ‘Alfa un Omega’, gan šiem ļaundara vārdiem. Kad ieraudzīju šo kapakmeni Katlakalna dievnama dārzā, pirmais, kas ienāca prātā, bija jautājums, kāpēc mācītājs uz sava kapakmeņa iegreb nevis kāda svēta, ‘pareiza’ baznīcas tēva vai Jēzus vārdus, bet gan ļaundara vārdus. Iespējams, ka atbilde ir meklējama mūsu apskatāmajā Lutera rakstā. Centrā ir ‘Alfa un Omega’. Galvenais, ko ir darījis Viņš, ne jau es. Es varu tikai lūgt – piemini! Es nemaz nevaru paļauties uz saviem labajiem darbiem, bet vienīgi uz Tavu žēlastību. Tavā priekšā arvien esmu kā šis ļaundaris, kurš ir pilnīgi atkarīgs no Tavas labvēlības. “Kungs, piemini mani Tavā valstībā!”

Cik gan tas būtu smieklīgi un jāsaka pat nožēlojami, ja cilvēks pirms nāves Dieva priekšā sāktu uzskaitīt – neesmu ēdis kūka, mīlēju sunīšus, audzināju bērnus, biju vairākas reizes Aglonā, simts reizes esmu izlasījis Bībeli, katru svētdienu sēdēju dievnamā utt.! Ne velti Luters apgalvo, ka likums un labie darbi ir ne tikai nevajadzīgi, bet arī pat kaitīgi, ja iedomājas, ka ar tiem tiks taisnots. Cik radikāli, vai ne!

Esmu padevīgs kalps visiem un visur

Tagad esam nonākuši pie ārējā cilvēka. Tagad aplūkosim veco, miesīgo cilvēka dabu. Lutens raksta: “Šeit mēs gribam atbildēt visiem tiem, kuri ir sašutuši par iepriekšējām runām un mēdz teikt: “Ja ticība ir viss un ar to pietiek, lai mūs padarītu pietiekoši dievbijīgus, kādēļ tad tiek pieprasīti labi darbi? Tad dzīvosim liksmi un nedarīsim neko,” Nē, mīļo cilvēk, tā ne. Tas tā būtu gan, ja tu caur un cauri būtu iekšējais cilvēks vien un kļūtu pilnīgi garīgs un iekšējs, kas nenotiks līdz Pastarai dienai. Zemes virsū ir un paliek tikai sākums un augšana, kas tiek piepildīta viņā pasaulē.” Kristīgais cilvēks ir ne tikai iekšējais, jaunais garīgais cilvēks, pilnīgi brīvs no jebkādiem likumiem, bet joprojām paliek arī ārējais, vecais, miesīgais cilvēks, pilnīgi pakļauts ikvienam.

Dzīvodams miesā, kristīgais cilvēks atrodas divu lielu izaicinājumu priekšā, savaldīt savu miesu un veidot attiecības ar citiem cilvēkiem. “Te nu sākas darbi; te nu viņš nedrīkst kļūt bezdarbībā; te nu patiesi ir jānodarbina un jāvingrina miesa ar gavēšanu, nomodu, darbiem un mērenu stingrību, lai tā kļūtu paklausīga”, raksta Lutens.

Katrs kristietis savā ikdienā sastopas ar dažnedažādām miesas kārībām, ar nespēju tās savaldīt. Vienam klupšanas akmens ir regulāra pārēšanās. Otram bezjēdzīga kvernēšana pie televizora. Vēl citam – mēles nesavaldīšana. Nav iespējams pat visas kārības uzskaitīt. Kā lai tās apvalda, sasien un uzvar? Te nu mums neiztikt bez atturības pārtikā, miesas vingrināšanas, strādāšanas un sviedru liešanas. Taču, Lutens, labi pazīdams cilvēka dabu, nemitas brīdināt no briesmām, ar kurām kristieši sastopas, cīnoties pret kārībām: “Šie darbi nedrīkst notikt ar nodomu, ka līdz ar to cilvēks kļūs dievbijīgs Dieva priekšā.” Te nu ir āķis, no kura zivīm ir jāuzmanās. Ir labi, ka tu vingrini savu miesu, ka tu gavē, ka tu lūdz un strādā, bet, nedomā, ka ar to kļūsti dievbijīgāks Dieva priekšā jeb nopelni mūžīgo dzīvošanu. Ar visu šo darbošanos tu ne par mata tiesu nenokļūsti tuvāk Dieva valstībai. Pat nemēģini uz sava kapakmeņa rakstīt – ‘daudz gavējis, lūdzis un strādājis’!

Kā jau tika sacīts, viens no kristīga cilvēka izaicinājumiem ir dzīvot kopā ar citiem cilvēkiem. “Tagad mēs vēl runāsim par tiem darbiem, kurus viņš [ārējais cilvēks] veic pret citiem cilvēkiem. Jo cilvēks nedzīvo viens pats savā miesā, bet gan citu cilvēku vidū zemes virsū. Tādēļ viņš nevar būt starp tiem bez darbiem; tam ir jārunā un jāstrādā kopā ar tiem, kaut gan no šiem darbiem neviens nav nepieciešams dievbijībai un svētīšanai [pestīšanai jeb glābšanai]. Tādēļ viņa nodomiem, darot visus darbus, ir jābūt brīviem un vēršiem vienīgi uz to, lai viņš ar tiem kalpotu un būtu noderīgs citiem cilvēkiem, neko citu nepaturot acu priekšā kā vien to, kas nepieciešams citiem.”

Kristīgam cilvēkam ir jābūt ļoti aktīvam un darbīgam, ik uz soļa domājot, kā nesavtīgi palīdzēt tuvākajam.

M. Luters, runājot par labajiem darbiem, centrālu uzmanību pievērš motivācijai jeb nodomam, kāpēc mēs kaut ko darām. Diemžēl kristieši bieži vien savus labos darbus, mēdz paši samaitāt ar nepareizu motivāciju. Ja tu dari labos darbus, lai nesavtīgi kalpotu tuvākajam, tad viss ir kārtībā. Bet ja tu dari darbus, lai nopelnītu pestīšanu, tad tu visu esi sabojājis. Vai arī, ja tu dari darbus, lai iegūtu cilvēku atzinību, tad taviem darbiem ir graša vērtība.

Ikdienā cilvēki mēdz viens par otru izdarīt secinājumus pēc principa “no viņu augļiem jums tos būs pazīt”. Taču šādi spriedumi, kā raksta Luters, ir ārišķīgi un šķietami. Mēs parasti domājam, ka raugoties uz augļiem, par otru cilvēku spējam izdarīt ļoti pamatotu un dziļu slēdzienu, taču Luters ir pilnīgi pretējā ieskatā. Mēs gan redzam otra cilvēka varenos, spožos, askētiskos, lielos darbus (sulīgos augļus) un attiecīgi tos teicam un slavējam, taču mēs neredzam sirdi, tās nodomus (koku). Tomēr tieši tas ir izšķiroši. Darba lielumu un vērtību nosaka pareizs nodoms, kuru mēs cilvēki nespējam ieraudzīt un aptvert. “Dievbijīgi darbi nedara cilvēku labu, dievbijīgu, bet gan labs, dievbijīgs cilvēks dara labus, dievbijīgus darbus”, raksta Luters. Tāpēc var gadīties tā, ka cilvēks, kuru mēs ieceļam Debesu augstumos, tiek Dieva ieogrūsts elles dziļumos. Un otrādi, cilvēks, kuru mēs norakstām kā galīgi nederīgu, tiek Dieva pieņemts un ievests Debesīs. Patiešām, “daudzi, kas pirmie, būs pēdējie, un pēdējie būs pirmie”! (Mk. 10:31) Cik ļoti mūsu spriedumi par otru cilvēku ir ārišķīgi un šķietami!

Mūsu labie darbi ir nepieciešami līdzcivīkiem, nevis Dievam un nevis mums pašiem. Luters raksta: “Kristīgs cilvēks nedzīvo sevī pašā, bet gan Kristū un savā tuvākajā; Kristū – ar ticību, tuvākajā – ar mīlestību.” Ar ticību cilvēks paceļas pie Dieva. Ar mīlestību cilvēks nolaižas pie tuvākā. Cilvēks vairs nedzīvo savā līmenī. Viņš ir vai nu augšā pie Dieva un ir kungs pār visiem. Vai arī apakšā pie tuvākā un ir kalps visiem. Cilvēks vairs nedzīvo sev pašam, jo viņam jau vairs neko nevajag. Kristus dēļ Viņam jau viss ir – Dieva labvēlība, grēku piedošana, ‘nākamā pilsēta’.

Debesis atvērtas vai slēgtas?

M. Lutera raksts “Par kristīga cilvēka brīvību” ir paradokssāls. Tāpēc virsrakstu šīm pārdomām izvēlējos arī paradokssālu:

- Ja tu esi ļauns, tad Debesis tev ir atvērtas!
- Ja tu esi labs, tad Debesis tev ir slēgtas!

Ikdienas domāšanā esam pieraduši pie pilnīgi pretējiem uzskatiem:

- Ja esi ļauns, tad Debesis ir slēgtas
- Ja esi labs, tad Debesis ir atvērtas.

Taču šīs ikdienas standarta domāšanas pamatā ir divi pieņēmumi. Pirmkārt, Debesis varam nopelnīt ar saviem labajiem darbiņiem. Otrkārt, tas esot iespējams tāpēc, ka Debesis ir diezgan lēta prece, jo tiek uzskatīts, ka mūsu labie darbi, kas, būsīm godīgi, parasti ir kā nožēlojami graši, varot nopelnīt valstību.

Svēto Rakstu domu gaita ir pilnīgi pretēja – Dieva valstība ir milzīgs dārgums, kuru neviens nevar nopirkt ne par kādu naudu. Tādējādi šis dārgums tiek dāvāts par

brīvu. Nav jau tā, ka gluži par brīvu, jo 'Alfa un Omega' ir samaksājis, pie tam ne jau ar sudrabu vai zeltu, bet ar savām šķīstajām asinīm.

Tāpēc, ja tu apliecini, ka esi labs un papūloties vari nopelnīt Debesis, tad tās tev ir slēgtas.

Bet ja tu atzīsti, ka esi grēcinieks un paļaujies vienīgi uz Kristus nopelnu, tad Debesis tev ir atvērtas.

Lūk, cik paradoksāla ir kristīga cilvēka dzīve šajā pasaulē! Tikpat paradoksāla, cik trīsvienīgais Dievs Savā būtībā un darbībā!